

2. Vzájemná závislost a prospěch z obchodu

Motivace

Proč lidé směňují? Proč si rozdělují práci? Kdo vydělává na obchodu?

Na jakou činnost byste se měli zaměřit a co požádat někoho jiného?

Máme se bát zahraničního obchodu?

Dnes se podíváme, jaký prospěch plyne z dělby práce a směny.

mic-slide02

(2 / 39)

Co se dnes naučíte

- že dobrovolná směna prospívá oběma stranám
- význam absolutní a komparativní výhody
- pochopíte, jak komparativní výhoda vysvětluje prospěch ze směny
- naučíte se aplikovat teorii komparativní výhody v každodenním životě i v národní politice

Přednáška odpovídá kapitole 3.

mic-slide02

(3 / 39)

Experiment: dražba rybiček

Chci vyměnit konzervu rybiček za něco.

Co mi nabídnete?

mic-slide02

(4 / 39)

Kdo na směně získal?

Směna prospěla oběma stranám:

- mě – nemám rád rybičky; získal jsem, co mám rád
- kupci – získal to, co má raději než to, čeho se vzdal

V dobrovolné směně získávají obě strany – jinak by nesměňovaly.

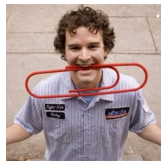
mic-slide02

(5 / 39)

Kanceláckou za dům?

„Jmenuji se Kyle MacDonald a provádím sérii výměn za větší nebo lepší věc až ke svému cíli, kterým je dům. Začal jsem jednou červenou kancelářskou sponkou 12. července 2005.“

(<http://oneredpaperclip.blogspot.com/>)

Kdo při směňování s Kylem vydělal?

mic-slide02

(6 / 39)

Kde se bere prospěch ze směny

Příčinou směny a její prospěšnosti je *různost*

- vybavení
- preferencí
- produkčních schopností ⇒ **dělba práce**

Každý se ve směně vzdá toho, co preferuje méně, a získá to, co preferuje více.

mic-slide02

(7 / 39)

Robinson Crusoe: autarkní ekonomika

Robinson vyrábí dva statky: ryby a chleba.

Denně pracuje 10 hodin.

	čas na výrobu jednotky		max. denní produkce	
	ryby	chleba	ryby	chleba
Robinson	1 h	1/4 h	10	40

Robinson může spotřebovat jen to, co sám vyrobit.

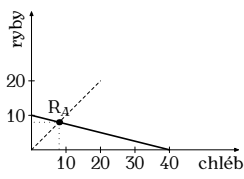
Náklady na výrobu 1 ryby jsou 4 chleby.

Náklady na výrobu 1 chleba je 1/4 ryby.

mic-slide02

(8 / 39)

Robinsonova hranice výrobních možností

Robinsonova hranice výrobních možností je i jeho hranicí spotřebních možností.

Předpokládejme, že pro Robinsona jsou chleba (x) a ryby (y) **dokonalé komplementy** v poměru 1:1. Pak bude jeho výroba i spotřeba

$$R_A: \quad x/4 + y = 10, \quad x = y \quad \Rightarrow \quad x = y = 8$$

mic-slide02

(9 / 39)

Robinson a Pátek: přínosy dělby práce

Na ostrov přibyl Pátek. I on pracuje denně 10 hodin a vyrábí a spotřebovává chleba a ryby.

	čas na výrobu jednotky		max. denní produkce	
	ryby	chleba	ryby	chleba
Robinson	1 h	1/4 h	10	40
Pátek	1/4 h	1 h	40	10

Robinsonovy a Pátkovy produkční schopnosti se liší.

mic-slide02

(10 / 39)

Měření produktivnosti: absolutní výhoda

Absolutní výhoda je schopnost vyrábět statek s použitím menšího objemu zdrojů než jiný výrobce.

	čas na výrobu jednotky		max. denní produkce	
	ryby	chleba	ryby	chleba
Robinson	1 h	1/4 h	10	40
Pátek	1/4 h	1 h	40	10

Pátek má absolutní výhodu v lovu ryb – k ulovení jedné ryby potřebuje jen 1/4 h zatímco Robinson 1 h.

Robinson má absolutní výhodu ve výrobě chleba – na výrobu bochníků potřebuje jen 1/4 h zatímco Pátek 1 h.

mic-slide02

(11 / 39)

Měření produktivnosti: komparativní výhoda

Komparativní výhoda je schopnost vyrábět statky s nižšími náklady příležitosti než jiný výrobce.

	max. denní produkce		náklady příležitosti	
	ryby	chleba	ryby	chleba
Robinson	10	40	4	1/4
Pátek	40	10	1/4	4

Robinson má komparativní výhodu ve výrobě chleba – když chce vyrobit jeden bochník chleba navíc, ztratí jen 1/4 ryby, zatímco Pátek by ztratil 4 ryby.

Pátek má komparativní výhodu v lovu ryb – když chce ulovit jednu rybu navíc, ztratí jen 1/4 bochníku chleba, zatímco Robinson by ztratil 4 bochníky.

mic-slide02

(12 / 39)

Absolutní a komparativní výhody: srovnání

	čas na výrobu	max. denní produkce		náklady příležitosti
	1 ryby	ryby	chleba	1 ryby
Robinson	1 h	10	40	4
Pátek	1/4 h	40	10	1/4

Absolutní výhody porovnávají objem zdrojů vynaložených na výrobu statku.

Komparativní výhody porovnávají náklady (ztracené) příležitosti na výrobu statku.

mic-slide02

(13 / 39)

Absolutní a komparativní výhody (pokrač.)

	čas na výrobu jednotky		náklady příležitosti	
	ryby	chleba	ryby	chleba
Robinson	1 h	1/4 h	4	1/4
Pátek	1/4 h	1 h	1/4	4

Jeden výrobce může mít *absolutní* výhodu ve výrobě všech statků.

Pokud má jeden výrobce *komparativní* výhodu ve výrobě jednoho statku, musí mít druhý komparativní výhodu ve výrobě druhého statku.

Je to proto, že pokud jsou náklady příležitosti statku X ve statku Y rovny y_0/x_0 , pak náklady příležitosti statku Y ve statku X jsou x_0/y_0 .

mic-slide02

(14 / 39)

Reciprocita komparativních výhod

Pokud vyrobím o x_0 jednotek statku X více, ztratím y_0 jednotek statku Y , takže

- y_0 jednotek statku Y je nákladem příležitosti na výrobu x_0 jednotek statku X
- y_0/x_0 jednotek statku Y je nákladem příležitosti na výrobu 1 jednotky statku X

Podobně, pokud vyrobím o y_0 jednotek statku Y více, ztratím x_0 jednotek statku X , takže

- x_0 jednotek statku X je nákladem příležitosti na výrobu y_0 jednotek statku Y
- x_0/y_0 jednotek statku X je nákladem příležitosti na výrobu 1 jednotky statku Y

Náklady příležitosti jsou reciproké: y_0/x_0 jednotek statku Y na 1 statek X a x_0/y_0 jednotek statku X na 1 statek Y .

mic-slide02

(15 / 39)

Reciprocita komparativních výhod (pokrač.)

Robinsonovy nákl. příležitosti na 1 chleba: $\alpha = x_0^A/y_0^A$ ryb.
Pátkovy náklady příležitosti na 1 chleba: $\beta = x_0^B/y_0^B$ ryb.

↓

Robinsonovy nákl. přílež. na 1 rybu: $y_0^A/x_0^A = 1/\alpha$ chlebů.
Pátkovy náklady přílež. na 1 rybu: $y_0^B/x_0^B = 1/\beta$ chlebů.

Platí: $\alpha < \beta \Leftrightarrow 1/\alpha > 1/\beta$, takže jsou jen dvě možnosti:

- jeden má komparativní výhodu v jednom ($\alpha < \beta$) a druhý má komparativní výhodu ve druhém ($1/\alpha > 1/\beta$)
- nikdo nemá komparativní výhodu v ničem protože mají stejné náklady příležitosti ($\alpha = \beta$)

mic-slide02

(16 / 39)

Pátek má absolutní výhodu v obou výrobach

	čas na výrobu		max. denní produkce		náklady příležitosti	
	ryby	chléb	ryby	chléb	ryby	chléb
Robinson	1 h	1/4 h	10	40	4	1/4
Pátek	1/10 h	1/5 h	100	50	1/2	2

Pátek má *absolutní* výhodu v produkci ryb i chleba.

Komparativní výhodu má však pouze ve výrobě ryb – ve výrobě chleba ji má Robinson!

Oboustranně prospěšná směna je tedy možná!

mic-slide02

(25 / 39)

Pátek má absolutní výhodu (pokrač.)

Pokud se budou specializovat, mohou si polepšit.

	chleby	ryby
Robinson	+4	-1
Pátek	-1	+2
celkem	+3	+1

Když Robinson vyrobí o 1 rybu méně a Pátek o 1 chleba méně, celková produkce se zvýší.

mic-slide02

(26 / 39)

Pátek má absolutní výhodu (pokrač.)

Řekněme, že chleba a ryby jsou pro ně dokonalé komplementy. Bez dělby práce vyrábí Robinson 8 chlebů a 8 ryb a Pátek 33.3 chlebů a 33.3 ryb.

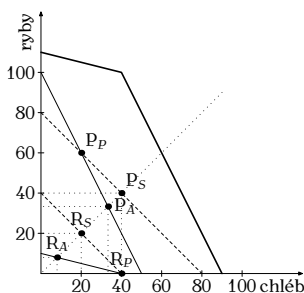
Pokud se Robinson plně specializuje na výrobu chleba a Pátek do jisté míry specializuje na výrobu ryb, mohou si oba polepšit.

	původně		nově		změna	
	chleba	ryby	chleba	ryby	chleba	ryby
Robinson	8	8	40	0	+32	-8
Pátek	33.3	33.3	20	60	-13.3	+26.6
celkem	41.3	41.3	60	60	+18.6	+18.6

mic-slide02

(27 / 39)

Pátek má absolutní výhodu (graficky)

Bez směny vyrábí i spotřebuje Robinson R_A , Pátek P_A .

Pokud směňují v poměru 1:1, Robinson vyrobí R_P a spotřebuje R_S . Pátek vyrobí P_P a spotřebuje P_S .

Méně produktivní Robinson je plně specializovaný, produktivnější Pátek ne.

Směna prospěla oběma.

mic-slide02

(28 / 39)

Zdroje komparativních výhod

Na individuální úrovni:

- vrozený talent
- specializace
 - šetří čas na přecházení mezi činnostmi
 - šetří kapitál (výnosy z rozsahu)
 - zdokonalování se díky praxi a zkušenostem

Na úrovni celého hospodářství:

- přírodní bohatství
- složení obyvatelstva
- národní kultura
- jazyk

mic-slide02

(33 / 39)

Dnešní rozsah dělby práce

Dnešní rozsah dělby práce je neuvěřitelný.

Nikdo není schopen nic vyrobit bez spolupráce milionů lidí, kteří se fyzicky nikdy nepotkali, nemluvili spolu, nic o sobě neví a často se ani nemají rádi.

Nikdo na světě nedokáže vyrobit dřevěnou tužku.

Dělba práce neustále roste.

Globalizace = celosvětová integrace trhů, celosvětový růst dělby práce.

mic-slide02

(34 / 39)

Pravěcí lidé obchodovali s Evropou

Pravěcí lidé z Liberecka obchodovali s celou Evropou (ME, 2010).

Při výrobě kamenných seker:

- kámen těžili v Jablonci nad Nisou
- zpracovávali u Turnova
- vyváželi do Německa, Itálie

mic-slide02

(35 / 39)

Na játra do Německa, na ledviny do Čech

Játra se transplantují v Hamburku, na ledviny se jezdí do Čech (ME, 2009).

„Techniku máme k dispozici také, ale léčit jednoho pacienta za rok je nesmysl. S takovou frekvencí se to nedá naučit,“ říká Vladimír Beneš, přednosta Neurochirurgické kliniky Ústřední vojenské nemocnice v Praze.

Specializované lékařské týmy zaměřené na konkrétní výkony se budují po celé Evropě. Týká se to i transplantací. Zatímco srdce se v Česku operuje často, střevo zatím vůbec.

mic-slide02

(36 / 39)

Vzájemná závislost a potřeba koordinace

Jak roste dělba práce, roste vzájemná závislost lidí.

Je třeba zajistit, aby někdo vyráběl správná množství věcí a do-
dával je správným lidem.

Kdo zajistí koordinaci výrob?

Nikdo – trh: neosobní síly
nabídky a poptávky.

mic-slide02

(37 / 39)

Shrnutí základních myšlenek

Pokud mají dva lidé (národy) rozdílné náklady příležitosti, mo-
hou pomocí směny zvýšit celkovou hodnotu statků, které mají
k dispozici.

Pro každého člověka je nejlepší se specializovat na činnost
s nejnižšími náklady příležitosti (= kde má komparativní vý-
hodu).

Při rozšiřování produkce jakéhokoli stat-
ku bychom měli nejdřív využít zdroje
s nejnižšími náklady příležitosti, a teprve
po jejich vyčerpání zdroje s vyššími ná-
klady příležitosti.

Dělba práce vytváří mezi lidmi závislost a
potřebu koordinace.

mic-slide02

(38 / 39)

Domácí úkol

Přečíst Mankiw, kapitoly 3.

Číst L. Read: „Já, tužka“.

(Doporučuji číst i Smith: „Bohatství národů“, kap. 1–3,
Radford: „The Economic Organization of a P.O.W. Camp“,
„Pravěcí lidé z Liberecka obchodovali s celou Evropou...“,
„Játra se transplantují v Hamburku, na ledviny se jezdí do Čech“
a „Birkhaman“)

Připravit se na seminář.

mic-slide02

(39 / 39)
